

اعجاز قرآن

با گرایش شبهه پژوهی

جلد اول

مفاهیم و کلیات

محمد علی محمدی

پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

اعجاز قرآن با گرایش شبهه پژوهی

جلد اول: مفاهیم و کلیات

محمدعلی محمدی

- نویسنده: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: مرکز فرهنگ و معارف قرآن
- سردبیر: استاد محمد باقر انصاری
- ویراستار: محمدباقر عیسی انصاری
- چاپ: چاپخانه رسالت، تهران
- چاپ اول: پاییز ۱۳۹۴
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان
- عنوان: ۳۳۱؛ مسلسل: ۵۴۱

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.
نشانی: قم، خیابان شهداء (صفائی)، کوچه آیت الله العظمی بروجردی

تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۸۱۳ - ۰۲۵؛ ص.ب: ۳۷۱۸۵/۲۱۸؛ کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۶۴۳۹

مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهداء، تلفن و دورنگار ۳۷۲۸۱۳ - ۰۲۵

۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده

طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن: ۹۵۱۵۳۴

وب سایت: www.pub.isca.ac.ir؛ پست الکترونیک: nl_hr@isca.ac.ir

سرشناسه: محمدی، محمدعلی، ۱۳۴۶ -
عنوان و نام پدیدآور: اعجاز قرآن با گرایش شبهه پژوهی: جلد اول مفاهیم و کلیات / محمدعلی محمدی؛
تهیه مرکز فرهنگ و معارف قرآن
مشخصات نشر: قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ج.
شابک: - (دوره):
- (ج. ۱): ۴۱۶ ص: ۲۵۰۰۰ ریال: 978-600-195-177-0
978-600-195-178-7

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه: ص [۳۷۵]-۳۹۲؛ همچنین به صورت زیرنویس
یادداشت: نمایه.
موضوع: قرآن اعجاز - دفاعیه ها و ردیه ها
موضوع: قرآن - بررسی و شناخت
موضوع: قرآن - دفاعیه ها و ردیه ها
شناسه افزودن: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، مرکز فرهنگ و معارف قرآن

رده بندی کنگره: ۱۳۹۴ الف ۲۷/م ۱۰۳/۶ BP

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۳۰۳۹۴

فهرست

سخنی با خواننده	۱۷
مقدمه مؤلف	۱۹

فصل اول: کلیات

الف) پیشینه‌شناسی	۲۳
ب) مفهوم‌شناسی	۲۷
۱. تعریف پرسش	۲۸
۲. تعریف شبهه	۲۹
تفاوت پرسش و شبهه	۳۳
شبهه افکنان و روش‌های شبهه افکنی	۳۶
الف) ابزارهای شبهه پراکنی	۳۷
ب) قالب‌های شبهه افکنی	۴۰
ج) روش‌های القای شبهات	۴۱
۱. ارائه فرضیه‌های علمی	۴۱
۲. نقد و اصلاح	۴۲
۳. انتساب مطالب دروغین به مسلمانان	۴۲
۴. ارائه نظریه فرد و استنتاج کلی	۴۳

- ۴۳ ۵. تحریف
- ۴۴ ۶. مغالطه
- ۴۵ ۷. ترور شخصیت
- ۴۵ (د) عوامل تشدید و تقویت شبهه
- ۴۶ ۱. دامن زدن به کاستی ها
- ۴۶ ۲. بی پاسخ ماندن شبهات
- ۴۷ شبهه گران
- ۴۸ س. مداران کفر و حکومت های ستمگر
- ۴۹ د. منکر باها
- ۵۱ بریدگان و ماندگان مذهبی
- ۵۱ اهل کتاب به ویژه باور شناسان
- ۵۲ بیمار دلان و منافقان
- ۵۳ فرقه های منشعب از اسلام
- ۵۳ قلم به دستان مزدور
- ۵۶ ۳. تعریف اعجاز
- ۶۰ معجزه و کرامت
- ۶۲ تشابه معجزه و کرامت
- ۶۲ تفاوت معجزه با کرامت
- ۶۳ ۱. ادعای نبوت
- ۶۳ ۲. تحدی
- ۶۴ ۳. ناتوانی دیگران
- ۶۴ ۴. علت اعطا
- ۶۴ ۵. لزوم اعلان

فهرست مطالب ۷

۶۵	۶. معجزه؛ برابری با نبوت یا امامت
۶۵	۷. یقین به معجزات
۶۵	۸. اقرار به نبوت
۶۶	شبهه مفهومی
۶۶	هماهنگی یا تناقض؟
۶۷	سکال تعریف
۷۰	قوانین نقض پذیر
۷۱	قوانین خطا پذیر

فصل دوم: امکان و ضرورت معجزه

۷۴	ضرورت اعجاز
۷۵	هماهنگی اعجاز با قوانین عقلی، سس الهی، علمی
۷۷	اعجاز و قانون علیت
۷۸	کج فهمی مفهومی
۸۱	معجزه و سنخیت
۸۳	علل شناخته و ناشناخته
۸۵	علل ایجاد و علل مُعَدّه
۸۶	اعجاز و سنن الهی
۸۷	معجزه؛ سنتی الهی
۸۸	فهم سنن
۸۹	توجیهات فاسد
۹۰	اعجاز و دانش بشری
۹۱	ناتوانی علوم

۸. اعجاز قرآن با گرایش شبهه‌پژوهی / ج ۱

۹۳	دانش یقینی و معجزه
۹۵	اثبات معجزات با علوم تجربی
۹۶	اعجاز و استقرا
۹۸	اعجاز و هماوردی
۹۸	اعجاز و دانش بشری
۱۰۳	ناتوانی مدعیان
۱۰۴	اعجاز و قوانین طبیعت
۱۰۷	ر. ش. علوم
۱۰۸	۲. علوم تجربی
۱۱۱	۳. معاد قطعی
۱۱۵	۴. مبانی زبان
۱۱۶	۵. قرآن و دیگر معجزات
۱۱۷	همه قانون طبیعت
۱۲۱	گمان در معجزه
۱۲۲	نقل علمی
۱۲۳	۱. معراج
۱۲۴	۲. شق القمر
۱۲۶	معجزات محسوس
۱۲۶	الف) معجزات و کرامات دیدنی
۱۲۷	ب) تغییر قبله
۱۲۹	ج) قرآن کریم
۱۳۰	احتمال تباہی
۱۳۰	الف) استحاله تباہی

۱۳۱	 (ب) راه‌های مختلف اثبات اعجاز
۱۳۱	 (ج) شاهدان زنده
۱۳۹	 (د) اثبات وثوق ناقلان
۱۳۹	 (ه) خبر صادق
۱۴۰	 احتمال خطا
۱۴۱	 پاسخ
۱۴۲	 الف) احتمالات غیر معقول
۱۴۳	 ب) تواتر
۱۴۳	 (ج) راه‌های باور
۱۴۴	 (د) مخالفان
۱۴۹	 معجزه و آموزش
۱۵۰	 تکرارپذیری آموختنی‌ها
۱۵۱	 مکتب‌ندیدگان
۱۵۲	 دعوت‌ها و باورها
۱۵۳	 تنوع معجزات
۱۵۴	 استناد معجزه به خداوند
۱۵۶	 پاسخ
۱۵۹	 اعجاز و سحر
۱۵۹	 معنای سحر
۱۶۲	 انواع سحر
۱۶۴	 چالش‌های سحر با اعجاز
۱۶۵	 ۱. قابلیت تعلیم و تعلم
۱۶۶	 ۲. دفعی و تدریجی

۱۶۶	۳. بی‌نیازی به تهیه مقدمات
۱۶۷	۴. غلبه ناپذیری
۱۶۸	۵. تحدی
۱۶۸	۶. تنوع ناپذیری
۱۶۹	۷. زمان مند و مکان مند
۱۶۹	۸. تفاوت اهداف
۱۷۰	۹. تفاوت اوصاف
۱۷۲	۱۰. تفاوت مخاطبان
۱۷۴	حکمت الهی و معجزه
۱۷۷	معجزه و نبوت
۱۷۹	اثبات ملازمه
۱۷۹	استدلال اول
۱۸۰	استدلال دوم
۱۸۲	سیره عقلا
۱۸۳	شواهد قرآنی

فصل سوم: اعجاز قرآن

۱۸۶	الف) وجوه اعجاز قرآن
۱۸۷	۱. اعجاز بیانی
۱۸۷	وجوه اعجاز بیانی
۱۸۷	الف) گزینش کلمات
۱۸۹	۱. آیات ملیونی
۱۸۹	۲. پرهیز از واژه‌های نامأنوس

فهرست مطالب ۱۱

۱۹۰	۳. زمین
۱۹۱	(ب) جمله‌بندی
۱۹۲	قانون قصاص
۱۹۵	ناتوانی مردم و عذاب الهی
۱۹۷	پیروزی حضرت موسی
۱۹۹	(ج) سبک و شیوه بیان
۲۰۲	(د) نظم آهنگ قرآن
۲۰۲	۲. صر
۲۰۳	۳. خبرهای غیبی
۲۰۳	انواع خبرهای غیبی
۲۰۴	(الف) اخبار گذشتگان
۲۰۴	(ب) اخبار زمان نزول
۲۰۵	پیش‌گویی‌ها و پیش‌بینی‌ها
۲۰۵	یکم: اخبار این جهانی
۲۰۵	(الف) پیش‌گویی‌های نزدیک
۲۰۷	(ب) پیش‌گویی‌های دور
۲۰۸	دوم: اخبار آن جهانی
۲۰۸	(الف) در آستانه قیامت
۲۰۹	(ب) اخبار قیامت
۲۱۰	۴. اعجاز هماهنگی
۲۱۲	وجه اعجاز هماهنگی قرآن
۲۱۲	(الف) هماهنگی درونی
۲۱۲	(ب) هماهنگی با عقل و خرد

- ج) هماهنگی با علم ۲۱۳
- د) هماهنگی با حقایق بیرونی ۲۱۴
- هـ) هماهنگی با تاریخ ملل و ادیان ۲۱۴
۵. اعجاز در بیان معارف ۲۱۵
۶. اعجاز تشریعی ۲۱۷
۷. اعجاز موسیقایی یا نظم آهنگ ۲۲۲
- الف) نظم آهنگ بیرونی ۲۲۳
- ب) نظم آهنگ درونی ۲۲۵
۸. اعجاز علمی ۲۲۷
۹. اعجاز قرآن از ناحیه شخصیت آورنده آن ۲۳۸
۱. قرآن و کهنگی ناپدید ۲۳۹
۲. قرآن و بلاغت ۲۴۰
۳. قرآن و عرفان ۲۴۱
۴. قرآن و فلسفه ۲۴۱
۵. قرآن و حقوق ۲۴۲
۶. قرآن و اخلاق ۲۴۳
۷. قرآن و تاریخ ۲۴۴
۸. قرآن و شفابخشی ۲۴۴
- خلاصه و نتیجه گیری ۲۴۵
- ب) صرفه ۲۴۶
۱. مفهوم صرفه ۲۴۷
۲. تاریخچه و نظریه پردازان ۲۵۱
- نظام ۲۵۵

۲۵۷		جاحظ
۲۵۸		بحر اصفهانی
۲۵۹		رمانی
۲۵۹		راغب
۲۶۰		ابن سنان خفاجی
۲۶۰		ابن حزم
۲۶۱		فخر رازی
۲۶۱		جینی
۲۶۲		خطابی
۲۶۲		آلوسی
۲۶۲		سید مرتضی
۲۶۳		خواجه نصیر
۲۶۴		اشعری
۲۶۴		شریف رضی
۲۶۵		شیخ مفید
۲۶۵		شیخ طوسی
۲۶۶		علت پیدایش
۲۶۹		ادله قائلان به صرفه
۲۶۹		الف) قرآن و دیگر سخنان
۲۷۱		ب) اختلاف یاران رسول خدا ﷺ
۲۷۳		ج) امکان هموردی
۲۷۵		د) عبارات مختلف
۲۷۶		هـ) قرآن و نقل قول‌ها

- ۲۷۷ (و) صرفه و آیات
- ۲۷۹ (ز) صرفه و تضمین قرآن
- ۲۸۰ دلایل رد صرفه
- ۲۸۰ (الف) دلایل بطلان
- ۲۸۰ ۱. صرفه و رد اعجاز
- ۲۸۱ ۲. صرفه و عقل اعراب
- ۲۸۳ ۳. صرفه و قانون علیت
- ۲۸۴ ۴. تسن رکاکت
- ۲۸۶ ۵. صرفه و تحدی
- ۲۸۷ ۶. صرفه و آیات تحدی
- ۲۹۰ ۷. صرفه و حاسی
- ۲۹۱ ۸. صرفه و انسانی و -دانی
- ۲۹۲ ۹. صرفه و اتمام حجت
- ۲۹۳ ۱۰. صرفه و اسلام اعراب
- ۲۹۵ ۱۱. صرفه و علم نبوی
- ۲۹۵ ۱۲. صرفه و جبر
- ۲۹۶ ۱۳. وقوع؛ بهترین دلیل امکان
- ۲۹۸ (ب) رد دلایل
- ۲۹۸ تفاوت جوهری قرآن با کلام عرب
- ۳۰۵ اختلاف صحابه و اعجاز ذاتی قرآن
- ۳۱۱ کلمات مردمی و امتناع هماوردی
- ۳۱۳ عبارت‌های مختلف از یک واقعه در قرآن
- ۳۱۵ خلاصه و نتیجه‌گیری

۳۱۶	ج) شبهات عمومی اعجاز قرآن
۳۱۶	معجزات نبوی
۳۲۲	ادعای استنکاف
۳۲۲	بی‌نیازی از معجزات حسی
۳۲۳	قرآن و معجزات نبوی
۳۲۵	دیدیای معجزات
۳۲۸	برترین معجزه
۳۳۱	برتری و لوایم آن
۳۳۲	معجزات اقتراعی
۳۳۵	قرآن و معجزات اقتراعی
۳۳۵	آیات ۹۰ تا ۹۳ سوره اسراء
۳۴۲	آیه ۳۷ سوره انعام
۳۴۳	شان نزول آیه
۳۴۵	فضای آیه
۳۴۷	کفایت قرآن
۳۴۸	سایر معجزات
۳۴۹	درخواست‌های نامعقول از پیامبران
۳۵۰	همانگی صدر و ذیل آیه
۳۵۵	آیه بیست سوره یونس
۳۵۵	فضای آیه
۳۵۸	آیات هوسی یا معجزات اقتراعی
۳۵۹	مطلق و مقید
۳۶۰	هدایت اجباری

۳۶۱	ارتباط پرسش و پاسخ
۳۶۳	آیه هفت سوره رعد
۳۶۴	پاسخ روشن
۳۶۶	آیه پنجاه سوره عنکبوت
۳۷۲	خلاصه و نتیجه‌گیری
۳۷۵	شماره نامه
۳۹۵	نماینده
۳۹۵	آیات
۴۰۱	روایات
۴۰۲	اصطلاحات
۴۰۶	اشخاص
۴۱۳	کتاب‌ها
۴۱۵	مکان‌ها

سخنی با خواننده

سپاس خدایی را بپردازم که مرا به فتح کتابش، «الحمد لله رب العالمین» و قلب کتابش «یس والقلم و الیوم» و پایان کتابش پناه بردن به ذاتش از شر شیطان رجیم است.

دروود و سلام بر «رحمت رب العالمین» و سید مرسلین، محمد ﷺ و آل طاهرش؛ آن آموزگاران حقیقی کتاب دین و معلمان و مفسران واقعی قرآن مبین و صلوات بر عدالت آفرین آخرین زمین.

قرآن کریم، گلستانی است که عطر آیات و سوره‌هایش صفا بخش روح آدمیان و چشمه جوشانی است که زلال حروف و کلماتش، هستی بخش جان تشنگان است.

کتابی که نورش نه تنها ملک، بلکه ملکوت را در نور دید و تبارک و تعالی اش نه تنها انس، که جن را متحیر ساخته است؛ مصحفی که وجوه اعجازش از شماره فزون شده و صحیفه‌ای که برای هر عصر و مصر جدید و برای هر اصل و نسلی سخنی تازه دارد.

فاصله قرآن با دیگر کتاب‌ها همانند فاصله خالق و مخلوق است و هر کتابی که درباره قرآن باشد، اگر از لغزش‌های تفسیر به رأی مصون مانده باشد، به نسبت قرب و بعدش به چشمه سار زلال ناب الهی، کام تشنگان

معارف را سیراب و روح آدمیان را به عطر قرآن معطر خواهد کرد. در میان مباحث مربوط به علوم قرآن، بحث اعجاز، جایگاه منحصر به فردی دارد؛ زیرا اعجاز، واسطه اثبات الهی بودن قرآن و پنجره‌ای برای ژرف‌اندیشی و هدایت‌پذیری از کتاب هدایت الهی است.

با توجه به اهمیت اعجاز از سویی و شبهات فراوانی که از دیگر سو این موضوع قرآنی را نشانه رفته بود، موضوع «اعجاز قرآن با گرایش شبهه‌پژوهی» در دستور کار مرکز فرهنگ و معارف قرآن قرار گرفت و با توجه به پیشینه و تجربه‌ای که حجت الاسلام والمسلمین آقای محمدعلی محمدی در این زمینه داشت، بجامان پروژه عظیم به وی واگذار شد. آنچه فراروی خوانندگان است، نخستین بند از پروژه یادشده است که پس از بیان کلیات، از ضرورت اعجاز و برخی شبهات عمومی اعجاز سخن گفته است.

در جلد دوم این اثر، سهار مربوط به تحدی قرآن و نوشته‌های کسانی که از صدر اسلام تا قرن دوم هجری قرآن به مبارزه برخاسته یا متهم به مبارزه‌طلبی‌اند، بررسی شده است. سومین جلد به بررسی جدیدترین نوشته‌هایی که در قرن اخیر در مقام معاربه با قرآن برآمده‌اند، پرداخته است و در جلدهای بعدی، مهم‌ترین وجوه اعجاز قرآن، بررسی و شبهات مربوط به آن پاسخ داده خواهد شد.

در پایان از مؤلف گرامی، حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای محمدعلی محمدی و ناظر محترم پروژه، حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای حبیب‌الله احمدی و اعضای شورای پژوهش مرکز و اعضای شورای علمی گروه تفسیر موضوعی تشکر می‌کنم.

محمدصادق یوسفی مقدم

مدیر مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم

مقدمه مؤلف

قرآن، استررترین کتاب مسلمانان و تنها کتاب آسمانی است که دارای اعجاز بوده، از تحریر معجزان مائده است و نویدبخش هدایت و رستگاری^۱ است؛ کتابی که رمز و راز مکتوب عالم را در گفته^۲، بهترین مائده آسمانی را به بشر هدیه می‌دهد؛^۳ نعمتی بزرگ که راه ترکیه^۴، تعلیم را به بشر آموخته^۵ و چشمه‌سار بی‌پایان آب حیات^۶ و نورافکنی^۷ که در شش بخش ظلمتکده عالم ملک است.^۸

کتابی که صدای زیبایش از فراز تاریخ بیش از ۱۴۰۰ ساله به گوش می‌رسد و همگان را به تحدی می‌طلبد و با صراحت اعلام می‌کند که هرگز هیچ موجودی را یارای آن نیست که نه تنها هدایت^۹ قرآن، بلکه سوره‌ای

۱. «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ» (اسراء: ۹).

۲. «وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بَيِّنَاتٍ لِّكُلِّ شَيْءٍ» (نحل: ۸۹).

۳. «وَاتَّبِعُوا أَحْسَنَ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ» (زمر: ۵۵).

۴. «لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» (آل عمران: ۱۶۴).

۵. «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ» (انفال: ۲۴).

۶. «وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُّبِينًا» (نساء: ۱۷۴).

۷. «كُتِبَ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» (ابراهيم: ۱).

۸. «قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا» (اسراء: ۸۸).

همانند سوره‌های قرآن بیاورد.^۱

آنچه سبب شده است قرآن با این صراحت تحدی کند و همه بشریت را به هم‌آورد طلبی فراخواند، اعجاز قرآن است که از مهم‌ترین مباحث علوم قرآن و ریشه و پایه‌ای برای بسیاری از معارف قرآن است. اگر معجزه‌بودن قرآن ثابت نشود، اصل نبوت پیامبر ﷺ نیز زیر سؤال می‌رود و قرآن کریم نیز از هدایتی خود را به‌خوبی ایفا نمی‌کند و نمی‌تواند راهنمای مردم باشد. از این‌رو بحث از اعجاز، اهمیت فوق‌العاده‌ای دارد. اهمیت اعجاز موجب شده است دشمنان شبهات فراوانی وارد کنند؛ زیرا آنان به‌خوبی دریافته‌اند که تا باور به معجزه‌بودن قرآن در میان مسلمانان باشد، هیچ‌گاه نمی‌توانند به اهداف شوم خود برسند.

در بررسی‌ای که طی چند مرحله و بین هزاران شبهه و سؤال موجود در گروه پاسخ به سؤالات شبهات، رکن فرهنگ و معارف قرآن انجام گرفته است، روشن شد بیشترین شبهات در حوزه اعجاز قرآن است؛ از این‌رو بررسی دقیق و همه‌جانبه اشکالات و ارائه پاسخ‌های مناسب ضروری می‌نماید.

نکته دیگری که بر ضرورت بحث می‌افزاید، رطابته دفتر تبلیغات اسلامی، به عنوان نماد روشنفکری حوزه علمیه، در دفاع از قرآن کریم و دفع و رفع شبهات موجود در این زمینه است که مقام معظم رهبری، مراجع معظم تقلید و سایر بزرگان بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند.

با توجه به ضرورت‌های پیش‌گفته، طرح «اعجاز قرآن» ابتدا در گروه پاسخ به سؤالات و شبهات و در ادامه در گروه تفسیر موضوعی پیگیری شد.

۱. «وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْجِبَارَةُ أَعَدَّتْ لِلْكَافِرِينَ» (بقره: ۲۳-۲۴).

ما تلاش کرده‌ایم ابتدا مهم‌ترین شبهات اعجاز را گردآوری و تنظیم کنیم و سپس به آنها پاسخ دهیم.

نگارنده به هیچ وجه مدعی نیست آنچه در این مجموعه گرد آورده است، بهترین و آخرین پاسخ‌ها به شبهات مطرح شده است؛ آنچه مؤلف می‌تواند ادع کند، این است که کوشیده است در کنار کارهای اجرایی کوچک و بزرگ در فرصت‌های کوتاهی که به دست می‌آمد، پاسخ‌های اولیه‌ای برای شبهات اعجاز برآورد تهیه و عرضه کند و امید دارد در آینده‌ای نزدیک، این بحث را در دست‌اندازی‌های فاندیش، کامل کرده، مجموعه مناسبی از پاسخ به شبهات اعجاز قرآن فراهم کند.

پیش‌بینی می‌شود تعداد جلدهای این مجموعه به هشت مورد برسد. جلد اول آن شامل سه فصل است. فصل نخست دربردارنده کلیات و حاوی مباحث زیر است: (الف) پیشینه‌شناسی؛ (ب) مفهوم‌شناسی؛ (ج) شبهات مفهومی.

فصل دوم به امکان و ضرورت اعجاز می‌پردازد که مهم‌ترین مباحث آن عبارت‌اند از: اعجاز و قانون علیت، اعجاز و سن الهی، اعجاز و دانش بشری، اعجاز و استقرا، اعجاز و قوانین طبیعت، گمان در معجزه نفی احتمال تبانی یا خطا در معجزات، معجزه و آموزش ناپذیری، استناد معجزه به خداوند، تفاوت‌های اعجاز و سحر و....

در فصل سوم که مباحث عمومی اعجاز قرآن در آن آمده است، به سه مبحث مهم اشاره شده است: وجوه اعجاز قرآن، صرفه و شبهات عمومی اعجاز قرآن. در این فصل کلیاتی درباره اعجاز قرآن و برخی از شبهات آمده است؛ ولی بحث تفصیلی شبهات درباره هر یک از وجوه اعجاز قرآن - ان شاء الله - در جلد‌های بعدی خواهد آمد.

برخود لازم می‌دانم از مدیر محترم مرکز فرهنگ و معارف قرآن
حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای یوسفی مقدم، ناظر محترم پروژه
حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای احمدی، اعضای هیئت علمی گروه
تفسیر موضوعی، اعضای شورای پژوهشی مرکز فرهنگ و معارف قرآن و
فاضل گرامی آقای مصطفی کریمی، همکار اجرایی گروه تفسیر موضوعی،
تشکر کنم.

محمدعلی محمدی